

12. Лукінов І. Пріоритетна політика держави в технологічних перетвореннях / І. Лукінов // Економіка України. – 1997. – № 2. – С. 4-19].
13. Новий тлумачний словник української мови: У 4-х т. – К. : Аконт, 1999. – Т. 3. – 927 с.
14. Оленцевич Н. В. Трудовий потенціал в умовах переходу до ринкових відносин: формування та використання: автореф. дис. ...канд. екон. наук: 08.01.01 / Н. В. Оленцевич ; Київський університет ім. Тараса Шевченка. – К, 1995. – 16 с.
15. Онікієнко В. Методологічні засади оцінювання рівня соціалізації ринку праці України / В. Онікієнко // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України : зб. наук. праць кафедри управління трудовими ресурсами і розміщення продуктивних сил. ТАНГ. – Вип. 9. – Тернопіль: “Економічна думка”, 2004. – С. 11–15
16. Осовська Г. В. Управління трудовими ресурсами : [навч. посіб.] / Г. В. Осовська, О. В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2003. – 224 с.
17. Пирожков С. И. Трудовой потенциал в демографическом измерении / С. И. Пирожков. – К. : Наук. думка, 1992. – 177 с.
18. Попов В. М. Відтворення трудового потенціалу аграрного сектора економіки: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.07.02 / В. М. Попов ; Кіров. нац. тех. ун-т. – Миколаїв, 2005. – 20 с.].
19. Приймак В. І. Трудовий потенціал і механізм його реалізації в регіоні : [монографія] / В. І. Приймак. – Львів: видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – 383 с.
20. Пучкова С. І. Розробка комплексної системи розвитку трудового потенціалу : автореф. дис. ...канд. екон. наук : 08.06.01 / С. І. Пучкова ; Одеський державний економічний університет. – Одеса, 2003. – 16 с.
21. Советский энциклопедический словарь. – М. : Советская энциклопедия, 1981. – 580 с.
22. Тітова Н. А. Трудовий потенціал і його реалізація в умовах формування регіональних ринків праці : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня д. е. н. / Н. А. Тітова. – Львів, 1996. – 48 с.
23. Трудовые ресурсы: Социально-экономический анализ / Под. ред. В. Г. Костакова. – М. : “Экономика”, 1976. – 18 с.
24. Шаблій О. І. Нові підходи до категорії «рекреаційний потенціал» / О. І. Шаблій, З. О. Шаблій // Проблеми регіональної політики : Зб. наук. праць / Ін-т регіональних досліджень. – Львів, 1995. – С. 104
25. Этимологический словарь русского языка // Под ред. Н. М. Шанского– М., 1994. – 588 с.
26. Якуба Е. І. Основные направления исследования трудового потенциала сельского хозяйства в условиях АПК / Е. І. Якуба // Повышение эффективности использования труда в сельском хозяйстве и социальное развитие : тезы. доп. наук. практ. конф. – К., 1983. – С. 2-10

Шматок О.В.

ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ АГРАРНОЇ ЛОГІСТИКИ У МІЖНАРОДНУ ТОРГОВУ ЛОГІСТИКУ

Світовий досвід розвитку аграрної логістики свідчить про її великі перспективи. На сьогоднішній день Україна знаходиться на етапі розвитку агрологістичного сектору. Комплексний, пропорційний розвиток аграрної логістики, можливий лише за умови врахування міжнародного досвіду та слідування сучасним тенденціям міжнародного ринку логістики. Тому Україна має великі перспективи для інтеграції вітчизняної агрологістики до системи міжнародної торгової логістики.

Ключові слова: логістика, агрологістика, транспорт, агрохолдинги, логістичний досвід, сільське господарство.

Мировой опыт развития аграрной логистики свидетельствует о ее больших перспективах. На сегодняшний день Украина находится на этапе развития агрологистического сектора. Комплексное, пропорциональное развитие аграрной логистики, возможно лишь при условии учета международного опыта и следования современным тенденциям международного рынка логистики. Поэтому Украина имеет большие перспективы для интеграции отечественной агрологистики в систему международной торговой логистики.

Ключевые слова: логистика, Агрологистика, транспорт, агрохолдинги, логистический опыт, сельское хозяйство.

World experience of agricultural logistics indicates its great potential. Nowadays agricultural logistics sector is under development in Ukraine. A comprehensive, balanced development of agricultural logistics, is possible in case of taking into account international experience and follow the current trends of the international logistics market. That is why Ukraine has great potential for integration national agrilogistics system of international trade logistics.

Keywords: logistics, Agrilogistics, transportation, agricultural holdings, logistics expertise, and agriculture.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах сучасних глобалізаційних процесів, одним з головних завдань галузей економіки є слідування сучасним тенденціям світового ринку, пошук шляхів сполучення з іноземними компаніями, врахування особливостей міжнародного досвіду. Агрологістика є однією з таких перспективних галузей. На сьогоднішній день в Україні стан аграрної логістики знаходиться на етапі свого розвитку, хоча вже зараз можна виділити декілька підприємств, які визнані на міжнародному ринку. Але для побудови міцної системи агрологістики важливим аспектом залишається пошук шляхів інтеграції української системи аграрної логістики до світової системи торгової логістики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зарубіжні дослідники з питань логістики наголошують на автономності цього напрямку діяльності, підкреслюють самостійний та системний характер цього наукового напрямку. Теоретичні аспекти класичної логістики викладені у працях Д. Бауерсокса, М. Ліндерса, М.А. Окландера Д. Уотерса, К. Лайнос, М. Джиллінгем [1], Дж. Р. Стока, Д.М. Ламберта, А.М.Гаджинського, Є.В. Крикавського, В.І. Сергеева, Н.І. Чухрай та ін. Всебічному розгляду логістичних та аграрних транспортно-логістичних систем присвячені наукові праці І.Г. Смирнова[2]. Різноманітним дослідженням у сфері міжнародної та аграрної логістики присвячені праці С.А. Бєлих, Н.К. Васильєвої, Т.В. Косаревої, Я.Б. Олійника, В.І. Перебийноса та ін.

Виклад основного матеріалу. Активний розвиток аграрної логістики спостерігається у всьому світі і, безперечно, буде продовжуватися і надалі. Розбудова аграрної логістики, на думку експертів, наразі є інвестицією номер один. Генеральний директор агрохолдінгу «Нібулон» Олексій Вадатурський вважає, що, вклавши \$10–12 млн. у будівництво елеватора на 50–75 тис. т зерна, вже через п'ять років можна рахувати прибутки. Він почав створювати альтернативу залізничним перевезенням зерна, розбудовуючи флот та річкові термінали на найбільших річках України – Дніпрі та Південному Бузі. Цей проект дозволить зекономити 4 млрд. грн. у рік за рахунок різниці в ціні перевезень водним транспортом та залізницею, а «Нібулону» – за 7 років окупити \$470 млн. витрат[1].

Досвід промислово розвинених країн і передових логістичних компаній світу також свідчить про стратегічно важливу роль логістики у сучасному бізнесі. На сьогодні в передових фірмах традиційні функції логістики – перевезення, управління запасами, придбання та замовлення,

складування, вантажопереробка – інтегровані на базі загальної інформаційно-комп'ютерної платформи та формують стратегічну інноваційну систему. На практиці компанії значно зменшують витрати на інвентаризацію, прискорюють рух оборотного капіталу, знижують собівартість продукції та виробничі витрати на проведення операцій, найбільш повно задовольняють потреби споживачів логістичного сервісу завдяки впровадженню методів оптимізації логістичних ресурсів і сучасних логістичних технологій. Торгова логістика, в тому числі і аграрна, є важливою складовою національної конкурентоспроможності. На думку Я.Б. Олійника, І.Г. Смирнова, «нині компанії вдаються до нових стратегій в організації постачання та збуту, шукають нові конкурентні переваги. Нові стратегії повинні забезпечити більшу диверсифікацію і гнучкість бізнесових рішень. Результати докорінно змінять організаційну структуру сфер постачання і збуту корпорацій та галузеву структуру світового господарства»[2]. За даними дослідження Світового банку, проведеного в березні 2010 р., кращою країною у світі в управлінні рухом товарів через кордон є Німеччина, а найбільш складна ситуація з послугами логістики характерна для Сомалі. У цьому дослідженні також визначені індекси ефективності логістики незалежних держав Східної Європи, Кавказу та Центральної Азії, в тому числі і України [3].

Експерти Світового банку оцінили стан торгової логістики на національному рівні та умови здійснення поставок товарів, що дає можливість країнам визначити власний ступінь ефективності у торговій логістиці, а також визначити напрямки, що потребують вдосконалення. Результати дослідження ґрунтуються на даних, отриманих в ході опитування близько тисячі міжнародних операторів експрес-доставки та логістики, в основному експедиторів і перевізників, які надали свої відгуки про те, наскільки легко проводити експортні та імпорتنі поставки товарів у країнах, де вони працюють. Зокрема, були оцінені наступні фактори: ефективність процедури митного оформлення; якість торгової і транспортної інфраструктури; складність організації поставки товарів; якість та вартість послуг логістики; можливість відстеження товарів по ланцюжку поставок; оперативність доставки товару. З метою визначення індекса ефективності логістики (далі – Індекс) для 155 країн ця інформація була поєднана з кількісними даними загалом по країні про ефективність логістичного ланцюга. Провідну позицію в Індексі займає Німеччина, за нею слідують Сінгапур, Швеція та Нідерланди. Останній, 155 рядок у рейтингу займає Сомалі, Китай на 27-му місці, Бразилія на 41-му, Індія на 47-му, Росія на 94, а Україна на 102-й позиції.

Експерти Світового банку окремо відзначили досягнення 25 країн, у тому числі Казахстану, Росії, Таджикистану та Узбекистану, які змогли підвищити ефективність логістичних послуг у порівнянні з 2007 роком. Автори дослідження також зазначили, що 10 країн, включаючи Білорусь,

не були включені в Індекс внаслідок відсутності інформації, а також у зв'язку із сумнівами щодо надійності отриманих даних.

Результати дослідження свідчать про те, що позиції країн в Індексі напряму корелюють з показниками рівня доходів – перші позиції займають країни з високим рівнем доходу, тоді як країни з низькими доходами мають більш скромні результати в сфері логістичних послуг. Однак експерти наголошують, що рівень доходу у країні не є досконалим індикатором здатності країни по управлінню торговою логістикою, оскільки на рейтинг країни впливають і інші характеристики, в тому числі обмеження пропускної здатності, відсутність виходу до моря, проблемні відносини з інститутами державного сектору, брак передбачуваності у ланцюжку поставок та інші. На думку директора Департаменту торгівлі Світового банку Бернарда Хокмана «країни з більш високий рівнем логістики можуть розвиватися швидше, стають більш конкурентоспроможними, підвищують рівень своїх інвестицій. Наше дослідження показує, що підвищення ефективності логістики в країнах з низьким або середнім рівнем доходу може в середньому збільшити торгівлю приблизно на 15%, а також знизити ціни та поліпшити якість послуг, від чого виграють усі компанії і споживачі». Поліпшення логістичних послуг є особливо важливим для країн, що розвиваються. Віце-президент Світового банку з питань скорочення масштабів бідності та економічного розвитку Отавіано Кануто вважає, що «для країн, що розвиваються, якщо вони хочуть вийти з кризи більш сильними і більш конкурентоспроможними, необхідно вкладати кошти в поліпшення торгової логістики».

Табл. 1

Рейтинг окремих країн за Індексом ефективності логістики [3]

<i>Країна</i>	<i>Рейтинг</i>
Казахстан	62
Узбекистан	68
Азербайджан	89
Киргизстан	91
Грузія	93
Росія	94
Україна	102
Молдова	104
Вірменія	111
Туркменістан	114
Таджикистан	131

Аграрний сектор в Україні є одним з ключових і має довгострокові перспективи. Україна сьогодні вважається у світі одним з кращих експортерів, що в умовах зростання світового попиту на харчування дає шанс завоювати та утримати позиції на світовому ринку продовольства. За підрахунками Організації з економічного співробітництва та розвитку

(ОЕСР) і Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО), в найближчі десять років світові ціни на пшеницю, олію і молоко збільшаться на 15-45%. Ще більше зростатиме попит на м'ясо, особливо в Китаї, Індії та інших країнах, що швидко розвиваються. Клімат, якість ґрунту і вартість робочої сили надає Україні перевагу перед іншими державами. На думку фахівців, до аграрного комплексу України «придивляються» країни Близького Сходу, де створено фонд до 140 мільярдів доларів для протидії продовольчій кризі. Як невід'ємна складова діяльності аграрного сектору, активно розвивається і аграрна логістика. Але існують фактори, що перешкоджають випереджаючому розвитку аграрної логістики. На даний час витрати, наприклад, українських зернотрейдерів на всьому етапі логістичного ланцюга менші, ніж у їхніх російських колег, але для досягнення європейських показників необхідно ще чимало попрацювати. За розрахунками Європейської Бізнес-Асоціації, в Україні витрати на логістику можуть досягати 30%, причому лівова частка витрат на логістику – це витрати на перевезення. Для порівняння, в ЄС на логістику зерна витрачається 12%, в США – 9%. Хоча російські зернотрейдери і несуть більші витрати в логістичному ланцюжку, ніж їхні українські колеги, але росіяни все одно виграють у ціні за рахунок того, що в Україні були введені мита на зерно. Крім того, якщо в Росії 10-ти відсоткове ПДВ повертається зернотрейдерам у автоматичному режимі, то для українських операторів ринку цей податок не відшкодовується зовсім.

Таким чином, загальні витрати українських трейдерів виявляються вищими, ніж у наших сусідів, що робить ціну продукції неконкурентноздатною на світових ринках[4]. На думку фахівців практичної логістики, основними факторами, що сьогодні впливають на діяльність в галузі аграрної логістики, є наступні: ринкові умови і тренди, присутні на ринках клієнтів, що в свою чергу відображають поточну купівельну спроможність споживачів; рівень безробіття; стабільність національної валюти; інвестиційна привабливість країни та інші макроекономічні фактори. З іншого боку, рівень обслуговування в логістиці в значній мірі зумовлений якістю інфраструктури, ефективністю регулювання, оподаткування, прозорістю митних процедур, системою освіти та навчання, ступенем інтеграції в загальноєвропейські та глобальні ланцюги постачань тощо[5]. На нашу думку, Україна матиме широкі перспективи збільшити свою конкурентоспроможність в галузі аграрної логістики за умов:

- реформування аграрного сектору і забезпечення відповідної нормативно-правової бази, що регулює роботу логістичних компаній;
- лібералізації та вдосконалення законодавчих норм з метою їх наближення до найкращих європейських практик;
- прийняття програми розвитку агрологістики за прикладом провідних країн світу;

- прозорості державного регулювання галузі;
- прийняття належної системи фінансування логістики;
- залучення приватних інвестицій у розвиток галузі, покращення інвестиційної привабливості логістичного сектору шляхом введення спеціальних режимів оподаткування, митних тарифів на підприємствах на певні терміни (1-3 роки від заснування);
- забезпечення логістичних компаній висококваліфікованими спеціалістами;
- створення і використання адекватних інформаційних систем підтримки аграрної логістики, забезпечення логістичних компаній належною цифровою картографічною базою, програмами до них та ін.

Висновки. Агрологістика відіграє все важливішу роль як у підвищенні ефективності всього агропромислового комплексу, так і його внутрішньо та зовнішньо галузевих зв'язків у межах т.зв. харчового логістичного ланцюжка. Така ситуація характерна як для глобальних процесів, так і для розвитку аграрної сфери України. Агрологістика є джерелом економії витрат в усьому ланцюжку руху сільськогосподарської сировини та продуктів «від лану до столу». Ознайомлення з досягненнями агрологістики у світовому мірілі дозволяє впровадити їх у практику українського агробізнесу, і тим самим сприяти успішному розвитку економіки України як незалежної європейської держави. Агрологістика нині отримує вихід на різноманітні сфери господарства України, у т.ч. в харчову промисловість, торгівлю продовольчими товарами, громадське харчування, ресторанний бізнес, туризм [6].

Використані джерела:

1. Аграрный вектор: в сельском хозяйстве - инвестиционный бум [Електронний ресурс] / Фокус. – Режим доступу: <http://focus.ua/economy/129613/>
2. Олійник Я.Б., Смирнов І.Г. Міжнародна логістика. Навчальний посібник. К., Обрії, 2011. – 544 с.
3. Connecting to Compete 2010: Trade Logistics in the Global Economy, Всемирный банк, 2010; сообщения МЦТУР [Електронний ресурс] / International Centre for Trade and Sustainable Development. – Режим доступу: <http://ictsd.org/i/news/bridgesrussian/73049/>
4. Логістика як складова вартості зерна. [Електронний ресурс] / Агропрофі. – Режим доступу: http://www.agroprofi.com.ua/downloads/nomera/2011/agroprofi_41-42.pdf
5. Pytenko O./ Logistics Sector's Status and 2012 Development Priorities [Електронний ресурс] / Bizness. – Режим доступу: <http://www.uvk.ua/upload/Expert%20View.pdf>
6. Смирнов І.Г., Шматок О.В., Ресторанна логістика: інформаційна складова// Географія та туризм. – К. 2013. – Вип.. 24. – С.178-185.
7. Global Report on Food Tourism: AM Reports: Volume four. – Madrid: UNWTO publication, 2012. – 64 p.